

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ ЛЬВІВСЬКИЙ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

ФОМІН КАТЕРИНА ВАСИЛІВНА

УДК 378:373.3:37.091.33(043.3)

**ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО
ОРГАНІЗАЦІЇ ДІАЛОГІЧНОГО НАВЧАННЯ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Львів – 2020

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», м. Івано-Франківськ, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
Будник Олена Богданівна,
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», кафедра педагогіки початкової освіти, професор, м. Івано-Франківськ

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Пріма Раїса Миколаївна,
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, кафедра теорії і методики початкової освіти, завідувач, м. Луцьк;

кандидат педагогічних наук, доцент
Яценко Світлана Леонідівна,
Житомирський державний університет імені Івана Франка, кафедра педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами, доцент, м. Житомир.

Захист відбудеться 09 червня 2020 р. об 11⁰⁰ год. на засіданні спеціалізованої вченої ради К 35.874.03 у Львівському державному університеті безпеки життєдіяльності за адресою: 79007, м. Львів, вул. Клепарівська, 35.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Львівського державного університету безпеки життєдіяльності (79007, м. Львів, вул. Клепарівська, 35) і на сайті університету : <http://ldubgd.edu.ua/content/zahisti-disertaciy-1>.

Автореферат розісланий 7 травня 2020 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Л. А. Руденко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. У сучасних умовах реформування вітчизняної системи освіти, її інтегрування до європейського освітнього простору особливо гостро постає проблема підвищення якості підготовки педагогічних кадрів до реалізації надскладних завдань шкільної практики, зокрема, оновлення змістового і технологічного інструментарію в роботі з учнями. У підготовці вчителя Нової української школи (НУШ) чільне місце належить проектуванню освітнього середовища на засадах взаєморозуміння, демократії, гуманізму, партнерства, толерантності. Ці виклики відображені в законодавчих і нормативних документах: Національній доктрині розвитку освіти України в XXI ст. (2002), Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2013); законах України «Про вищу освіту» (2015), «Про освіту» (2017), Концепції розвитку педагогічної освіти (2018), Концепції «Нова школа. Простір освітніх можливостей» (2016), Державному стандарті початкової освіти (2018) та інших. Дієвим засобом розвитку комунікативної сфери особистості в контексті вирішення окресленої проблеми слугує власне організація не монологічного, а діалогічного навчання учнів. У зв'язку з цим актуалізується питання підготовки майбутніх учителів початкової школи (ПШ) до організації діалогічного навчання учнів.

Різні аспекти означеної проблеми висвітлені у наукових працях: професійно-педагогічна компетентність майбутнього фахівця у філософському контексті (В. Андрущенко, Б. Гершунський, І. Зязюн, В. Кремень, В. Огнев'юк); вища неперервна професійна педагогічна освіта (Г. Васянович, Р. Гуревич, О. Дубасенюк, М. Євтух, В. Єрмоленко, М. Козяр, А. Литвин, Л. Лук'янова, В. Третько); перспективи розвитку вищої педагогічної школи (О. Антонова, В. Желанова, О. Пехота); підвищення якості підготовки здобувачів початкової освіти (Н. Бібік, В. Бондар, О. Будник, Я. Кодлюк, Л. Коваль, О. Комар, С. Мартиненко, Р. Пріма, О. Савченко, Л. Хомич); індивідуальний і особистісно орієнтований підходи в навчанні (Ш. Амонашвілі, Б. Ананьев, І. Бех, М. Чобітько, І. Якиманська та ін.); навчальний діалог як спосіб організації освітнього процесу (Л. Бурман, В. Вихрущ, Л. Вовк, Л. Кондрашова, В. Морозов, С. Яценко та ін.); розвиток комунікативної компетентності педагога (М. Вашуленко, Т. Котик, М. Оліяр, Л. Руденко, О. Семенов, В. Усатий та ін.); організація діалогічного навчання (взаємодії) в освітньому процесі (В. Андрієвська, О. Березюк, Л. Зазуліна, Г. Іванюк, Л. Мартинюк, В. Мороз, Л. Охріменко та ін.).

Незважаючи на значний інтерес дослідників до різних аспектів професійної підготовки вчителів, можна стверджувати, що впровадження у професійну підготовку майбутнього вчителя початкової школи технологій діалогічного навчання потребує подальших наукових розвідок. Актуалізація предметного поля дослідження посилюється низкою *суперечностей* між:

– сучасними суспільними викликами в освіті щодо якості надання освітніх послуг у форматі реалізації стратегічних ідей Концепції Нової української школи (2017 р.) і спроможністю закладів вищої освіти їх задовольнити;

– необхідністю використання технологій діалогічного навчання відповідно до вимог Державного стандарту початкової освіти (2018) та недостатньою готовністю педагогів до вирішення цих завдань у шкільній практиці;

– потребою підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації діалогічного навчання та відсутністю належного науково-методичного супроводу цього процесу у закладах вищої освіти.

Актуальність і соціальна значущість окресленої проблеми, виокремлені суперечності зумовили вибір теми дослідження: *«Підготовка вчителя початкової школи до організації діалогічного навчання»*.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедр філології та методики початкового навчання (2009–2016 рр.) «Формування мовної особистості молодшого школяра» (РК № 000112U008355), педагогіки початкової освіти (2016–2019 рр.) «Розвиток особистості молодшого школяра в умовах гірського середовища» (РК № 0113U005200), Центру інноваційних освітніх технологій «PNU EcoSystem» (2019 р.) «Професійна підготовка вчителя: соціально-педагогічний контекст» (РК № 0117U003281) ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». Тему дисертації затверджено вченою радою ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (протокол № 4 від 29.12. 2009 р.), уточнено (протокол № 5 від 27.05. 2014 р.) та погоджено в Міжвідомчій Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки та психології в Україні (протокол № 6 від 17.06. 2014 р.).

Мета дослідження – науково обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність моделі підготовки вчителя Нової української школи до організації діалогічного навчання здобувачів початкової освіти.

Відповідно до мети визначено **завдання дослідження**:

1. Вивчити стан окресленої проблеми у педагогічній науці та шкільній практиці, визначити методологічні засади дослідження.
2. Уточнити сутність основних понять та окреслити особливості проектування освітнього середовища закладу вищої освіти в контексті підготовки майбутніх педагогів до організації діалогічного навчання молодших школярів.
3. Теоретично обґрунтувати і побудувати модель підготовки вчителя Нової української школи до організації діалогічного навчання здобувачів початкової освіти, виокремити педагогічні умови її ефективної реалізації.
4. Визначити критерії, показники та рівні досліджуваної готовності, розробити навчально-методичне забезпечення процесу підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації діалогічного навчання учнів.
5. Експериментально перевірити ефективність запропонованої моделі та здійснити аналіз результатів дослідницько-експериментальної роботи.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка учителів початкової школи у закладах вищої освіти України.

Предмет дослідження – зміст, форми і методи підготовки майбутнього вчителя до організації діалогічного навчання учнів початкової школи.

Для досягнення мети та виконання поставлених завдань на різних етапах дослідження було використано такі **методи**: *теоретичні* – концептуально-порівняльного аналізу (вивчення філософської, психолого-педагогічної літератури; нормативно-законодавчої бази щодо освіти в Україні) для визначення методологічних засад дослідження, уточнення категоріального апарату, виокремлення критеріїв, показників і рівнів готовності майбутніх педагогів до організації діалогічного навчання в початковій школі; *емпіричні* – психодіагностичні (анкетування, тестування, педагогічне спостереження, бесіди, порівняння, метод експертних оцінок, аналіз продуктів діяльності вчителів і студентів, контент-аналіз) для вивчення стану окресленої проблеми у шкільній практиці; моделювання, педагогічний експеримент (констатувальний і формувальний етапи) для створення моделі підготовки вчителя НУШ до організації діалогічного навчання здобувачів початкової освіти та перевірки її ефективності дослідницько-експериментальним шляхом; *математичної статистики* – кількісний та якісний аналіз одержаних результатів на основі мір центральної тенденції (мода, медіана, середнє арифметичне), мір змінності (дисперсія, стандартне відхилення), характеристик сформованих розподілів (асиметрія, ексцес); оцінка статистичної достовірності виявлених відмінностей у розподілах респондентів за рівнями сформованості як окремих компонентів, так і загалом готовності майбутніх учителів початкової школи до організації діалогічного навчання з допомогою непараметричного статистичного критерію однорідності χ^2 (Пірсона).

Експериментальна база дослідження. Дослідницько-експериментальна робота проводилася на базі ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. На різних етапах дослідження експериментом було охоплено 294 майбутніх педагоги, 60 учителів початкових шкіл і 23 викладачі закладів вищої освіти.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

уперше здійснено цілісний науковий аналіз теорії і практики підготовки майбутнього педагога до організації діалогічного навчання учнів у руслі реформи НУШ; *визначено* структуру готовності майбутніх учителів до діалогічного навчання молодших школярів (мотиваційний, когнітивний, комунікативний, рефлексивно-діяльнісний компоненти); *розроблено* критерії (потребово-мотиваційний, когнітивно-пізнавальний, соціально-комунікативний, рефлексивно-ціннісний та операційно-діяльнісний), показники та *охарактеризовано* рівні готовності майбутніх учителів початкової школи до діяльності у визначеному контексті (високий, середній і низький); *теоретично обґрунтовано* та побудовано авторську модель підготовки вчителя НУШ до організації діалогічного навчання здобувачів початкової освіти, що містить чотири умовних блоки (методологічно-цільовий, змістово-методичний,

організаційно-процесуальний і діагностично-результативний) і *виокремлено* педагогічні умови її ефективної реалізації у закладі вищої освіти (ЗВО) (цілісність, системність професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації діалогічного навчання учнів; поетапне спрямування змісту освіти у вищій школі в русло вирішення завдань формування та розвитку вмінь і навичок педагогічного спілкування, елементів комунікативного та рефлексивно-діяльнісного компонентів професійної готовності шляхом упровадження методів діалогічного навчання у викладанні педагогічних і фахово-методичних дисциплін; налагодження суб'єкт-суб'єктної взаємодії учасників освітнього процесу, створення атмосфери творчості; проектування освітнього діалогового середовища в закладі вищої освіти; реалізація практико-зорієнтованого підходу щодо вивчення дисциплін циклу професійної підготовки майбутнього фахівця);

– *уточнено* сутність основних понять дослідження («діалогічне спілкування», «навчальний діалог», «діалогічне навчання», «комунікативна культура вчителя», «підготовка майбутнього педагога початкової школи до організації діалогічного навчання молодших школярів», «готовність майбутнього вчителя початкової школи до організації діалогічного навчання», «етика педагогічного спілкування», «діалогічне середовище закладу вищої освіти»);

– *конкретизовано* принципи організації діалогічного навчання здобувачів початкової освіти;

– *удосконалено* змістове наповнення і методичний супровід процесу підготовки вчителя школи I-го ступеня до організації діалогічного навчання учнів;

– *подальшого розвитку набули* положення щодо навчально-методичного забезпечення процесу фахової підготовки вчителя початкової школи до організації діалогічного навчання, а також їх використання у практиці післядипломної педагогічної освіти.

Практичне значення одержаних результатів полягає у поетапному впровадженні в освітній процес ЗВО моделі підготовки майбутніх учителів початкової школи до діалогічного навчання, що передбачає діалогізацію: змісту освіти; форм і методів організації навчання; спілкування у групах на засадах педагогіки партнерства; критичної рефлексії учасників взаємодії. Діалогічне спрямування змісту освіти (на рівні бакалаврату та магістратури) здійснювалося під час викладання педагогічних і фахово-методичних дисциплін початкової освіти («Педагогічна майстерність», «Англійська мова», «Педагогічна інноватика», «Дитяча література та методика навчання літературного читання», «Основи інклюзивної освіти», «Практичний курс англійської мови», «Методика навчання англійської мови в початковій школі», «Англійська література для дітей», «Іноземна мова професійного спілкування»), а також спецкурсу «Комунікативна педагогіка». Застосовано методичний посібник для студентів спеціальності 013 Початкова освіта «Методичні рекомендації до самостійної роботи з практичного курсу англійської мови для студентів 1 курсу навчання», посібники «Комунікативна педагогіка» (у співавторстві) та «Classroom Work: Listening and Reading Comprehension» (у співавторстві).

Результати проведеного наукового пошуку можуть бути використані викладачами ЗВО у процесі професійної підготовки майбутніх педагогів до роботи в закладах освіти різного типу, а також у системі післядипломної педагогічної освіти.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (довідка № 030210/108 від 14.11.2019 р.), ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» (довідка № 772 від 29.11.2019 р.), Львівського національного університету імені Івана Франка (довідка № 4989-Н від 12.12.2019 р.), Мукачівського державного університету (довідка № 2553 від 26.12.2019 р.), Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (довідка 03-28/01/3286 від 12.12.2019 р.).

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження обговорювалися на науково-практичних конференціях: *міжнародних* – «Модернізація педагогічної освіти: виклики XXI століття» (м. Київ, 28 січня 2016 р.), «Актуальні проблеми початкової освіти та інклюзивного навчання у світлі євроінтеграції» (м. Львів, 13 травня 2015 р.), «Актуальні проблеми педагогічної освіти: європейський і національний вимір» (м. Луцьк, 31 травня – 1 червня 2016 р.), «Współczesne Strategie i Wyzwania Edukacyjne: Społeczno-kulturowe uwarunkowania rozwijania kompetencji czytelnich dzieci i młodzieży» (м. Хелм, Польська Республіка, 9–10 травня 2016 р.), «Роль освіти у сталому розвитку гірського регіону» (м. Івано-Франківськ, 20–22 вересня 2017 р.), «Освітня інклюзія у США та Україні: кроки разом» (Івано-Франківськ, 27–31 жовтня 2017 р.), «Академічна культура дослідника в освітньому просторі» (м. Суми, 18 травня 2017 р.), «Актуальні проблеми наступності дошкільної і початкової освіти» (м. Кам'янець-Подільський, 17–18 квітня 2019 р.); *всукраїнських* – «Інновації в освітньому середовищі: надбання та перспективи» (м. Умань, 29–30 вересня 2016 р.), «Професійна підготовка фахівців у вимірі нових освітніх реалій» (м. Івано-Франківськ, 11–12 жовтня 2018 р.), «Сучасні тенденції соціально-гуманітарного розвитку України та світу» (м. Харків, 27 березня 2019 р.), «Теоретичні, методичні та практичні проблеми соціальної роботи» (Івано-Франківськ, 19 квітня 2019 р.), «Актуальні проблеми педагогічної освіти: європейський і національний вимір» (м. Луцьк, 28–29 травня 2019 р.); *регіональних* – «Соціально-педагогічний аспект професійної діяльності вчителя» (м. Івано-Франківськ, 25 вересня 2017 р.), «Нова українська школа: співпраця закладів середньої та вищої освіти як підґрунтя підвищення якості професійної підготовки учителів» (м. Бурштин, 9–10 квітня 2019 р.), а також *щорічних звітних наукових конференцій* Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Публікації. Основні положення та результати дисертації відображено у 15 публікаціях, із них 8 статей у наукових фахових виданнях України, 1 – у закордонному періодичному науковому виданні, 3 – публікації у збірниках матеріалів конференцій і наукових праць, 3 навчально-методичні посібники (з них 2 – у співавторстві).

Особистий внесок здобувача. У наукових публікаціях, підготованих у співавторстві з Будник О. Б. [14], Близнюк Т. О. [15] автору належать: лекційні матеріали до тем 2, 4; практичні завдання для самостійної роботи; тестові завдання для оцінювання результатів навчання студентів; розділ 1 навчально-методичного посібника «Classroom Work: Listening and Reading Comprehension».

Структура дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел (309 позицій, із них 38 – іноземними мовами) та 16 додатків на 64 сторінках. Загальний обсяг дисертації – 283 сторінки, основний текст викладено на 170 сторінках. Робота містить 16 таблиць і 18 рисунків (на 64 сторінках).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність і доцільність дослідження; сформульовано його мету, завдання, об'єкт і предмет; розкрито наукову новизну, теоретичне та практичне значення отриманих результатів; визначено методи, експериментальну базу дослідження; подано відомості щодо апробації та впровадження результатів дослідження у практику закладів вищої освіти.

У *першому розділі* – «**Теорія і практика підготовки майбутнього вчителя іноземної мови до використання підручників зарубіжних видань у початковій школі**» – обґрунтовано методологічні засади та сутність основних понять дослідження, представлено особливості проектування освітнього середовища закладу вищої освіти в контексті підготовки майбутніх педагогів до організації діалогічного навчання молодших школярів.

Основними методологічними засадами проектування діалогового освітнього середовища у процесі підготовки майбутніх учителів початкової школи визначено: філософсько-педагогічну антропологію, філософсько-педагогічну герменевтику і філософсько-педагогічну синергетику.

Філософсько-педагогічна антропологія дозволяє розглядати діалогічну форму навчання у контексті свободи вчителя та учнів, їхньої взаємодії на засадах толерантності й гуманізму. Відповідно, реалізація принципу діалогу в освітньому процесі передбачає зміну вектора його спрямованості: від формування знань – до формування вмій і навичок взаємодії, розвитку творчого мислення дитини.

У руслі *філософсько-педагогічної герменевтики* акцентовано на цінності взаєморозуміння між співрозмовниками у процесі діалогу, тобто врахуванні не лише змістових, а й функціональних аспектів діалогічного навчання. Доведено, що творче застосування герменевтики в освітньому процесі відкриває нові горизонти опанування мов як дієвих засобів розуміння людини людиною. Відтак важливим у дослідженні визнано оволодіння педагогом організаційно-змістовим і технологічним інструментарієм діалогічного навчання, що потребує постійного розвитку і самовдосконалення відповідно до соціокультурних реалій та змін людського буття.

Філософсько-педагогічна синергетика дає змогу ґрунтовно аналізувати зміст й умови організації та самоорганізації діалогічного навчання, а також

уможливило виявлення причин його недосконалої організації та здійснює активний пошук шляхів її вдосконалення. Синергетична концепція передбачає активність, самостійність, творчість суб'єктів діалогічного навчання для їхнього подальшого розвитку і саморозвитку.

Проблема підготовки майбутніх учителів до професійної діяльності висвітлена в наукових працях таких учених, як: В. Андрущенко, В. Бондар, О. Будник, І. Бужина, Г. Васянович, Р. Гуревич, О. Дубасенюк, М. Євтух, І. Зязюн, Н. Кічук, О. Комар, В. Краєвський, Р. Пріма, Л. Хомич, В. Чайка та ін. Професійне становлення майбутнього педагога є предметом наукового пошуку О. Антонової, М. Бурди, О. Мариновської, О. Кондур, А. Кузьмінського, С. Яценко та ін. Питання підвищення якості підготовки здобувачів початкової освіти обґрунтували Н. Бібік, О. Біда, В. Бондар, А. Коломієць, О. Кучерявий, С. Мартиненко, О. Отич, О. Савченко та ін.

На основі аналізу праць учених (В. Вихрущ, Л. Зазуліна, Л. Кім, О. Семенов, М. Тоба, Т. Флоренська та ін.) констатовано, що *діалогічне навчання* – це спосіб організації освітнього процесу в закладі загальної середньої освіти, підґрунтям якого є спільна активна діяльність педагога та здобувачів освіти в контексті створення і вирішення проблемних ситуацій, завдань навчання шляхом конструктивного діалогу. У розділі також подано характеристику таких понять, як: навчальний діалог, діалогічне спілкування, педагогічне спілкування, комунікативна культура вчителя, мовний етикет, педагогічна етика, стилі педагогічного спілкування, підготовка майбутнього педагога ПШ до організації діалогічного навчання молодших школярів, готовність майбутнього вчителя до професійної діяльності, готовність майбутнього вчителя початкової школи до організації діалогічного навчання, освітнє середовище, діалогове освітнє середовище ЗВО тощо.

На підставі результатів теоретичного аналізу змісту поняття *підготовка майбутнього педагога початкової школи до організації діалогічного навчання молодших школярів* (Н. Бібік, І. Бужина, Н. Глузман, В. Желанова, Г. Іванюк, Е. Ляска, О. Матвієнко, Р. Пріма, Л. Хомич, О. Ярошинська та ін.) сформульовано його авторське тлумачення: процес формування та розвитку в майбутніх учителів ПШ системи професійних знань, умінь, навичок, компетентностей, цінностей, що сприятиме належній організації діалогічного навчання в освітньому середовищі початкової школи. У дослідженні розглядаємо терміни *підготовка* – як процес набуття відповідних навичок, компетентностей тощо, а *готовність* – як результат цього процесу.

Проектування освітнього середовища ЗВО щодо підготовки майбутніх педагогів до організації діалогічного навчання учнів початкової школи передбачає такі компоненти: особистісний, морально-психологічний, змістовий, організаційно-діяльнісний, дослідницько-креативний, інформаційно-комунікаційно-просторовий.

У другому розділі – **«Педагогічні засади фахової підготовки педагога початкової школи до організації діалогічного навчання учнів»** – проаналізовано сучасний стан готовності педагога початкової школи до

реалізації функцій діалогічного навчання; запропоновано модель підготовки вчителя Нової української школи до організації діалогічного навчання здобувачів початкової освіти і представлено педагогічні умови її ефективної реалізації; висвітлено організаційно-методичні засади підвищення ефективності підготовки вчителя школи I-го ступеня до виконання діяльності в окресленому напрямі.

Опитування педагогів початкової школи Івано-Франківської області засвідчило недостатній рівень розуміння змісту діалогічного навчання, його місця в освітньому процесі початкової школи, особистісної готовності до організації діалогічного навчання з молодшими школярами тощо. Водночас, результати опитування дали змогу виявити загальну тенденцію використання різноманітних прогресивних методик, їх вдалого поєднання для підвищення ефективності організації діалогічного навчання.

Для всебічного вивчення і спостереження за розвитком досліджуваного процесу розроблено модель підготовки вчителя Нової української школи до організації діалогічного навчання здобувачів початкової освіти, яка стала предметом апробації (рис. 1). Пропонована модель містить чотири умовних блоки: *методологічно-цільовий* (мета і завдання, методологічні підходи, принципи), *змістово-методичний* (зміст, методи, форми організації, інноваційні технології), *організаційно-процесуальний* (етапи реалізації моделі) і *діагностично-результативний* (компоненти готовності, рівні сформованості, критерії і показники діагностики тощо), взаємодія яких в освітньому процесі здатна забезпечити цілеспрямоване та ефективне формування в майбутніх фахівців професійної готовності до відповідного виду діяльності. Окремо вирізняємо *діалогічно-операційний* компонент запропонованої моделі, зважаючи на специфіку завдань дослідження з розвитку комунікативної компетентності майбутнього вчителя, етики педагогічного спілкування, гуманізації діалогічної взаємодії у професійній діяльності тощо.

Організацію діалогічного навчання майбутніх учителів у контексті формування в них професійної готовності до роботи у Новій українській початковій школі визначено як *цілісну систему такої підготовки*, яка передбачає: педагогічне цілепокладання, завдання, зміст, методи, прийоми, засоби й форми організації роботи учнів і вчителя в діалогічному навчанні, оцінювання результатів навчально-пізнавальної діяльності тощо. Тому в роботі зі студентами враховано організаційно-методичні аспекти, що передбачають діалогізацію: змісту освіти; форм і методів організації освітнього процесу; спілкування в контексті організації відповідних навчальних груп на засадах взаєморозуміння і взаємоповаги; критичної рефлексії учасників взаємодії. Реалізація авторської моделі здійснювалася у процесі викладання педагогічних і фахово-методичних дисциплін початкової освіти («Дидактика», «Педагогічна майстерність», «Англійська мова», «Педагогічна інноватика», «Дитяча література та методика навчання літературного читання», «Основи інклюзивної освіти», «Практичний курс англійської мови», «Методика навчання англійської мови в початковій школі», «Англійська література для дітей», «Іноземна мова професійного спілкування», спецкурсу «Комунікативна педагогіка» та ін.).

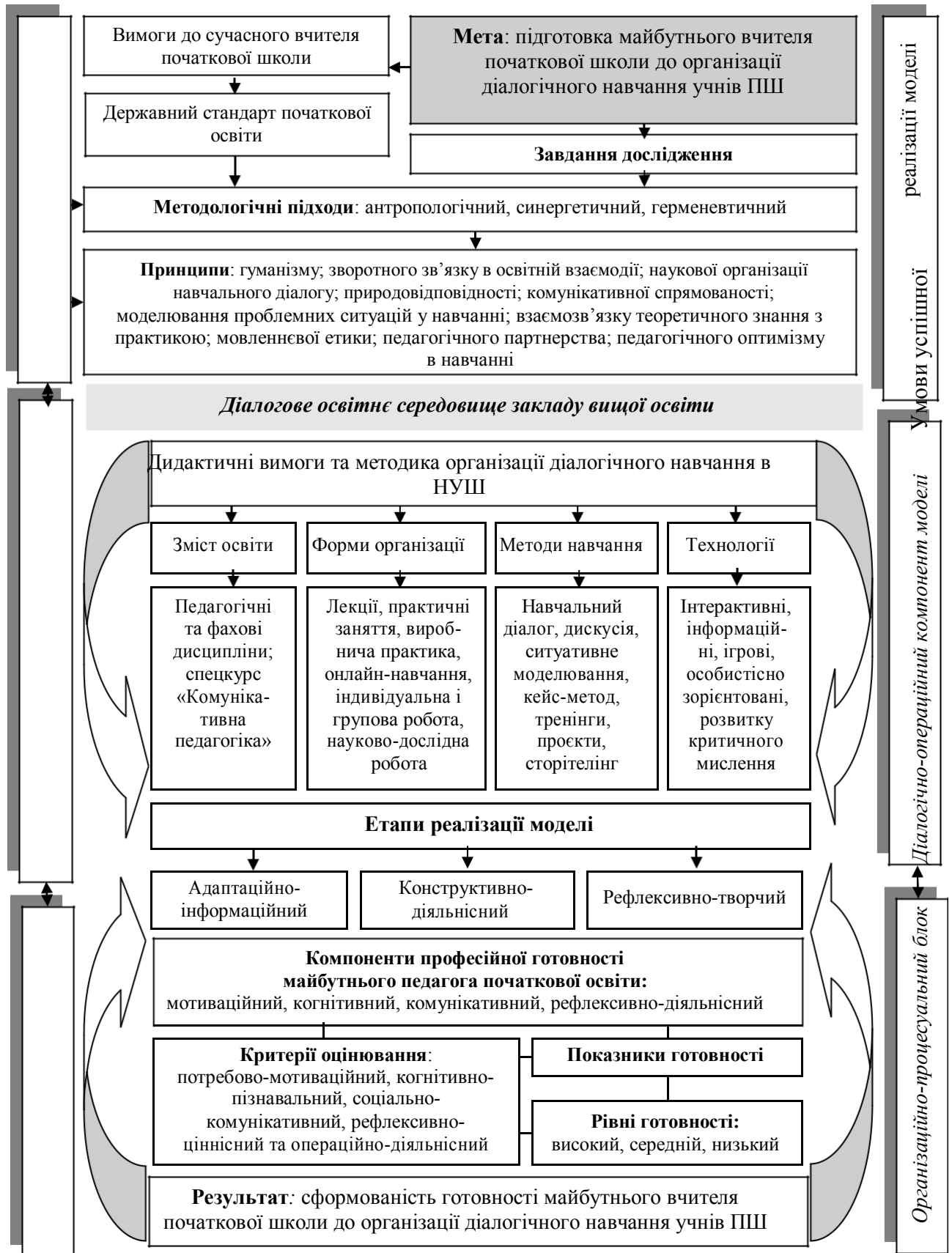

Рисунок 1 – Модель підготовки вчителя Нової української школи до організації діалогічного навчання здобувачів початкової освіти

Реалізація запропонованої моделі здійснювалась за наступними етапами: *адаптаційно-інформаційний* (I–II курси, бакалаврат) – адаптація студентів спеціальності «Початкова освіта» до умов навчання у вищій школі, знайомство та налагодження ділових стосунків у процесі діалогічної взаємодії, вирішення навчальних завдань, опанування знань про навчальний діалог, стилі і правила спілкування; усвідомлення цінності комунікативної культури у професійній діяльності вчителя; *конструктивно-діяльнісний* (III–IV курси, бакалаврат) – формування у студентів практичних умінь і навичок щодо участі в навчальному діалозі з обговорення актуальних проблем педагогічної науки і практики, а також педагогічних навичок з методики організації діалогічного навчання в початковій школі; *рефлексивно-творчий* (I–II курси магістратури) – вдосконалення набутих професійних умінь і навичок комунікативної діяльності та застосування діалогових технологій у початковій школі. Доведено, що діалогічне спрямування змісту підготовки майбутніх учителів початкової школи уможливить ефективне впровадження авторської моделі та запропонованого методичного інструментарію щодо підвищення якості їхньої підготовки до організації діалогічного навчання.

У результаті теоретичного аналізу окресленої проблеми та вивчення досвіду педагогів-практиків обґрунтовано педагогічні умови ефективної реалізації моделі підготовки вчителя Нової української школи до організації діалогічного навчання здобувачів початкової освіти: цілісність, системність їх професійної підготовки до організації діалогічного навчання учнів; поетапне спрямування змісту освіти у вищій школі в русло вирішення завдань формування та розвитку вмінь і навичок педагогічного спілкування, елементів комунікативного та рефлексивно-діялісного компонентів професійної готовності шляхом упровадження методів діалогічного навчання у викладанні педагогічних і фахово-методичних дисциплін; налагодження суб'єкт-суб'єктної взаємодії учасників освітнього процесу, створення атмосфери творчості; проектування освітнього діалогового середовища в закладі вищої освіти; реалізація практико-орієнтованого підходу щодо вивчення дисциплін циклу професійної підготовки майбутнього фахівця.

У третьому розділі – **«Організація та результати дослідницько-експериментальної роботи»** – подано методичку проведення педагогічного експерименту з перевірки авторської моделі, охарактеризовано етапи її впровадження та навчально-методичне забезпечення цього процесу; висвітлено одержані результати, їх кількісний та якісний аналіз та інтерпретацію.

Дослідження здійснювалося впродовж 2015–2019 років. Загальний обсяг вибірки – 294 студенти спеціальності 013 Початкова освіта, з яких були сформовані контрольна (КГ – 151 особа) та експериментальна (ЕГ – 143 особи) групи. Вибірка формувалася шляхом випадкового відбору із застосуванням технічної процедури розрахунку кроку відбору. Для виявлення стану і змін у рівнях підготовки майбутніх педагогів до організації діалогічного навчання молодших школярів в обох групах реалізовувалися процедури із застосуванням виокремлених діагностичних методик. Діагностування рівня розвитку готовності

майбутніх учителів ПШ до організації діалогічного навчання відбувалося за кожним виокремленим компонентом (мотиваційним, когнітивним, комунікативним і рефлексивно-діяльним), а також визначався загальний показник їхньої готовності за всіма отриманими результатами.

Результати констатувального етапу педагогічного експерименту дали змогу виявити стан готовності майбутніх педагогів ПШ до організації діалогічного навчання учнів та засвідчили домінування здебільшого середнього і низького рівнів готовності до окресленого виду діяльності практично за всіма критеріями.

Узагальнення та систематизація результатів формувального етапу експерименту дали змогу отримати сумарні профілі змін у рівнях підготовки студентів КГ та ЕГ до організації діалогічного навчання учнів, які подані на рис. 2, та у графічному вигляді динаміку цих змін (рис. 3).

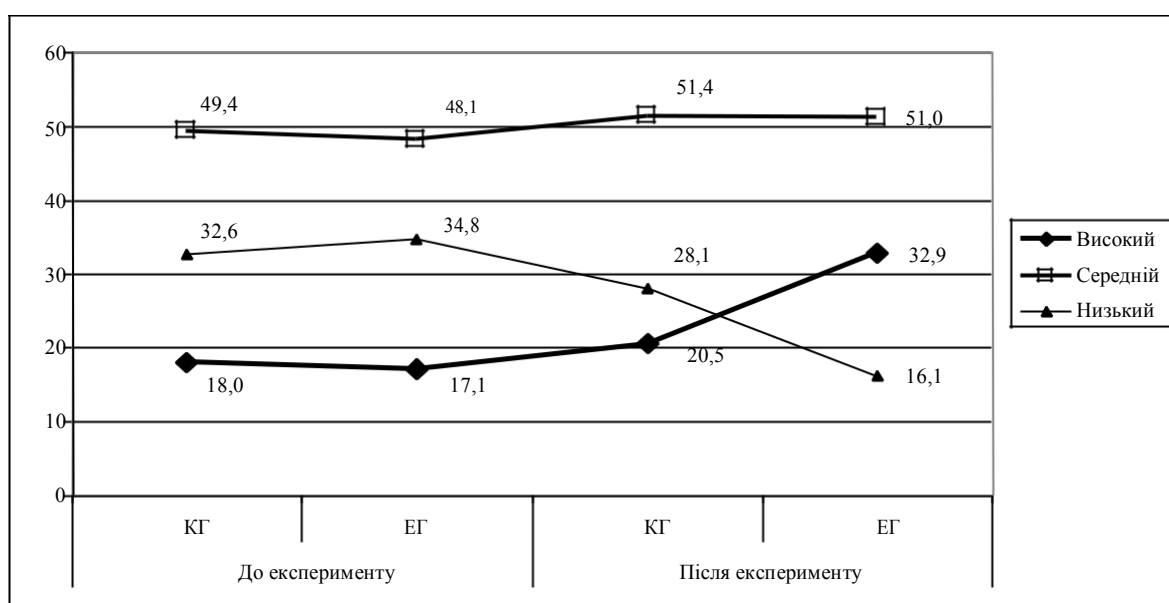

Рисунок 2 – Узагальнені профілі змін у рівнях підготовки студентів КГ та ЕГ до організації діалогічного навчання учнів (у %)

Як видно з рис. 2 та 3, у КГ динаміка рівнів підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації діалогічного навчання учнів виражена досить слабо: на 4,5 % зменшилась кількість студентів з низьким рівнем, на 2,0 % та 2,5 % відповідно зростає кількість тих, у яких зафіксований середній і високий рівні.

Перевірка показала, що такі зміни мають випадковий характер, тобто вони зумовлені впливом випадкових, неконтрольованих чинників. Це пояснюється тим, що в умовах традиційних підходів до підготовки вчителя ПШ недостатня увага приділяється особливостям діалогічного навчання учнів, його змістовим і процесуальним аспектам.

Аналіз результатів експериментальної роботи засвідчив ефективність авторської моделі, що доводить позитивна динаміка сформованості готовності майбутніх педагогів до організації діалогічного навчання у ПШ в експериментальних групах. Зокрема, після формувального етапу дослідження у 32,9 % студентів зафіксовано високий рівень готовності до організації

діалогічного навчання учнів (до експерименту таких респондентів було 17,1 %, динаміка +15,8 %); на 18,7 % зменшилася кількість студентів з низьким рівнем такої готовності, і на кінець експерименту в ЕГ їх частка з цим рівнем склала 16,1 % (у КГ таких студентів майже третина – 28,1 %). Загалом в ЕГ число осіб із високим і середнім рівнями готовності становило 83,9 % (у КГ – 71,9 %).

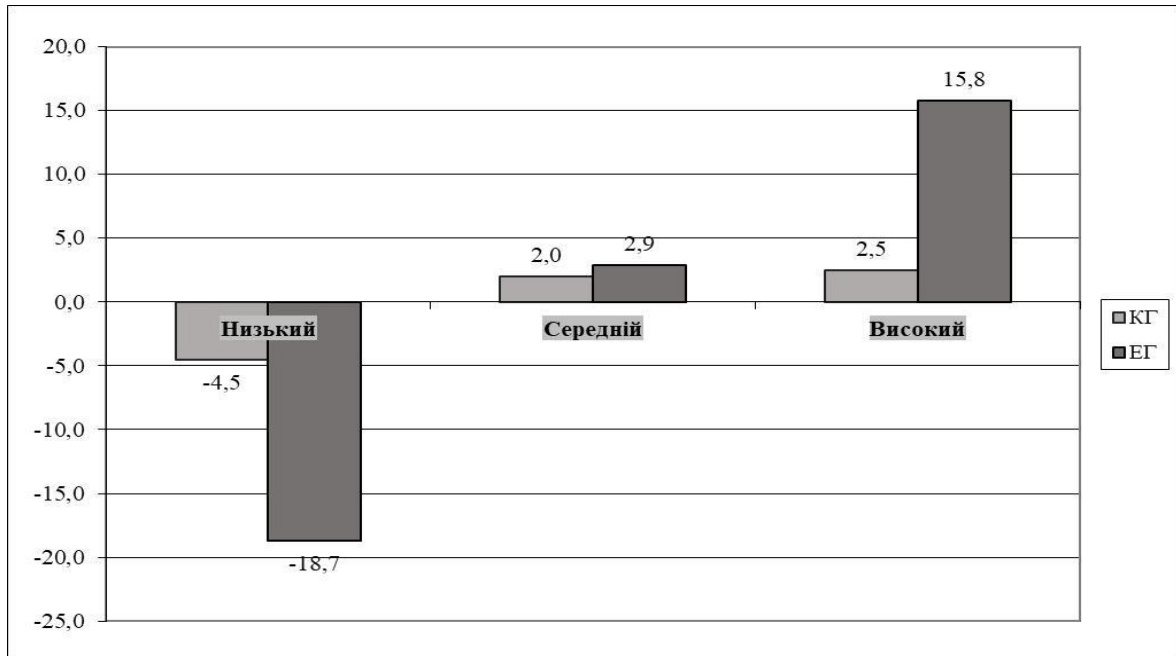

Рисунок 3 – Динаміка змін у рівнях підготовки студентів КГ та ЕГ до організації діалогічного навчання учнів (у %)

Достовірність отриманих результатів підтверджено за допомогою методів математичної статистики та критерію однорідності χ^2 (Пірсона).

Отже, мети дослідження досягнуто, завдання виконані, а запропоновані теоретичні та методичні положення правильні.

ВИСНОВКИ

1. Науковий аналіз теорії і практики підготовки майбутнього педагога до організації діалогічного навчання учнів у контексті стратегічної реформи «Нова українська школа» переконав, що підготовка майбутніх педагогів до окресленого виду професійної діяльності забезпечує ефективність, якщо здійснюється як цілісна педагогічна система, що передбачає: педагогічне цілепокладання, завдання, зміст, методи, прийоми, форми організації роботи студентів і викладача в діалоговому навчанні, засоби педагогічної комунікації, оцінювання результатів навчально-пізнавальної діяльності тощо.

Методологічними засадами дослідження окресленої проблеми є філософсько-педагогічна антропологія, філософсько-педагогічна герменевтика та філософсько-педагогічна синергетика. У контексті філософсько-педагогічної антропології здійснено аналіз буття людини, її духовно-душевного світу у руслі діалогу культур, взаємодії і спілкування; діалог постає як форма навчання за умов свободи учителя та учнів, освітньої взаємодії на засадах толерантності й

гуманізму. На основі аналізу досліджуваної проблеми акцентовано на значенні персоніфікації інформації, бо інакше обмін думками носитиме формальний характер. Філософсько-педагогічна герменевтика передбачала врахування не лише змістових, а й функціональних аспектів діалогічного навчання, значення взаєморозуміння між педагогом та учнями у процесі діалогу. З'ясовано, що будь-який діалог внутрішньо містить у собі як елементи розуміння, так і непорозуміння, а це, своєю чергою, потребує такого рівня організації діалогічного навчання, який би мінімізував процеси непорозуміння між суб'єктами спілкування. Синергетична методологія дозволила ґрунтовно аналізувати зміст й умови організації та самоорганізації діалогічного навчання, а також уможливила виявлення причин його недосконалої організації та здійснення пошуку шляхів її вдосконалення.

2. Основними поняттями дослідження є: «діалогічне спілкування», «навчальний діалог», «діалогічне навчання», «комунікативна культура вчителя», «підготовка майбутнього педагога початкової школи до організації діалогічного навчання молодших школярів», «готовність майбутнього вчителя початкової школи до організації діалогічного навчання», «етика педагогічного спілкування», «проектування освітнього середовища закладу вищої освіти» тощо. Уточнення їх сутності та змісту дало підстави трактувати у роботі: *діалогічне навчання* – як спосіб організації освітнього процесу в закладі загальної середньої освіти, основою якого є спільна активна діяльність педагога та здобувачів освіти в контексті створення та вирішення проблемних ситуацій і завдань навчання шляхом реалізації конструктивного діалогу; *навчальний діалог* – як багатопланову взаємодію викладачів і студентів, де змінюються види діяльності в системах «викладач-студент», «студент-студент», тобто запитання студентів між собою по чергово замінюються обговоренням відповідей, дискусією, причому функція викладача здебільшого опосередкована.

Готовність майбутнього вчителя початкової школи до організації діалогічного навчання розглядається як сукупність його особистісних і професійних цінностей, компетентностей, досвіду, що забезпечує ефективну професійну діяльність у відповідному напрямі. У структурі готовності майбутніх учителів до діалогічного навчання молодших школярів виокремлено мотиваційний, когнітивний, комунікативний, рефлексивно-діяльнісний компоненти.

Особливості проектування освітнього середовища закладу вищої освіти у контексті підготовки майбутніх педагогів до організації діалогічного навчання молодших школярів виявляються у ретельному врахуванні таких його складників: дослідницько-креативний, змістовий, особистісний, морально-психологічний, особистісно-діяльнісний, інформаційно-комунікаційно-просторовий, організаційно-діяльнісний. *Діалогове освітнє середовище ЗВО в межах дослідження тлумачиться як система створених умов (морально-психологічних, навчально-організаційних, матеріально-технічних, дослідницько-наукових та ін.) для підготовки майбутніх учителів до активної комунікації щодо вирішення освітніх завдань та опанування організаційно-змістовим і навчально-*

методичним інструментарієм організації діалогічного навчання в початковій школі.

3. Побудована модель підготовки вчителя НУШ до організації діалогічного навчання здобувачів початкової освіти містить чотири умовних блоки (методологічно-цільовий, змістово-методичний, організаційно-процесуальний і діагностично-результативний), вона відображає мету і завдання, методологічні засади та методичні особливості досліджуваного процесу, етапи його реалізації, діагностичний інструментарій та очікувані результати її впровадження в освітню практику ЗВО. Специфіка завдань дослідження з розвитку комунікативної компетентності майбутнього вчителя, етики педагогічного спілкування, гуманізації діалогічної взаємодії у професійній діяльності зумовила виокремлення в моделі діалогічно-операційного компонента, який передбачає відповідне спрямування змісту викладання професійно орієнтованих дисциплін.

Основними принципами організації діалогічного навчання учнів ПШ є провідні ідеї: гуманізму; зворотного зв'язку в освітній взаємодії; природовідповідності; наукової організації навчального діалогу; комунікативної спрямованості; моделювання проблемних ситуацій у навчанні; взаємозв'язку теоретичного знання з практикою; мовленнєвої етики; педагогічного партнерства; педагогічного оптимізму в навчанні.

Реалізація запропонованої моделі здійснювалась за наступними етапами: *адаптаційно-інформаційний* (I–II курси, бакалаврат); *конструктивно-діяльнісний* (III–IV курси, бакалаврат); *рефлексивно-творчий* (I–II курси магістратури).

Виокремлено педагогічні умови ефективної реалізації моделі підготовки вчителя Нової української школи до організації діалогічного навчання здобувачів початкової освіти: цілісність, системність їх професійної підготовки до організації діалогічного навчання учнів; поетапне спрямування змісту освіти у вищій школі в русло вирішення завдань формування та розвитку вмінь і навичок педагогічного спілкування, елементів комунікативного та рефлексивно-діяльнісного компонентів професійної готовності шляхом упровадження методів діалогічного навчання у викладанні педагогічних і фахово-методичних дисциплін; налагодження суб'єкт-суб'єктної взаємодії учасників освітнього процесу, створення атмосфери творчості; проектування освітнього діалогового середовища в закладі вищої освіти; реалізація практико зорієнтованого підходу щодо вивчення дисциплін циклу професійної підготовки майбутнього фахівця.

4. Для вивчення готовності майбутніх учителів ПШ до організації діалогічного навчання учнів розроблено критерії оцінювання та показники їх виявлення: *потребово-мотиваційний* (наявність потреб у саморозвитку, установок і стійких мотивів досягнення успіху; домінування внутрішньої мотивації), *когнітивно-пізнавальний* (готовність до засвоєння, передавання, інформації про сутність та специфіку організації діалогічного навчання у початковій школі), *соціально-комунікативний* (рівень потреби у спілкуванні; оцінка комунікативних і організаторських здібностей; сумарний рівень емпатії), *рефлексивно-ціннісний* та *операційно-діяльнісний* (ціннісна спрямованість особистості на взаємодію, партнерство, співробітництво; рівень саморозвитку;

професійно-педагогічна компетентність). Схарактеризовано рівні готовності майбутніх учителів початкової школи до діяльності у визначеному контексті (високий, середній і низький).

Запропоноване навчально-методичне забезпечення процесу підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації діалогічного навчання учнів передбачає врахування таких організаційних аспектів: діалогізацію змісту професійно-педагогічної освіти; діалогізацію процесу навчання через урізноманітнення методів проблемно-діалогічного навчання та організаційних форм; діалогізацію спілкування як ефективне освітнє середовище для морально-психологічного комфорту та професійної комунікації; формування навчальних студентських груп для конструктивного діалогу; розвиток навичок критичного мислення і педагогічної рефлексії. У процесі педагогічного експерименту підтверджено ефективність упровадження в освітню практику посібників для студентів спеціальності 013 Початкова освіта «Методичні рекомендації до самостійної роботи з практичного курсу англійської мови для студентів 1 курсу навчання», «Комунікативна педагогіка», «Classroom Work: Listening and Reading Comprehension».

5. Результати дослідницько-експериментальної роботи засвідчили ефективність упровадження запропонованої моделі, що доведено позитивною динамікою сформованості готовності майбутніх педагогів до організації діалогічного навчання в ПШ в експериментальних групах. Зокрема, в ЕГ простежено статистично достовірні кількісні та якісні зміни в розподілах. Після формувального етапу експерименту у 32,9 % студентів виявлено високий рівень підготовки до організації діалогічного навчання учнів (до експерименту таких студентів було 17,1 %, динаміка +15,8 %); на 18,7 % зменшилася кількість студентів з низьким рівнем такої підготовки, і на кінець експерименту в ЕГ частка респондентів з цим рівнем складає 16,1 % (у КГ відповідно – 28,1 %). Загалом в ЕГ частка студентів з високим і середнім рівнями підготовки до організації діалогічного навчання учнів становила 83,9 % (у КГ – 71,9 %). Репрезентативність вибірки і достовірність отриманих даних підтверджені з допомогою методів математичної статистики, зокрема критерію χ^2 (Пірсона).

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів досліджуваної проблеми. До перспектив подальших наукових пошуків можна віднести: моделювання діалогового освітнього середовища в закладах освіти різних типів; дослідження особливостей підготовки майбутніх учителів до використання інноваційних діалогічних технологій у роботі з учнями середнього і старшого шкільного віку; обґрунтування змісту, форм і методів методичної роботи з організації діалогічного навчання у НУШ, а також у системі післядипломної педагогічної освіти.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, у яких відображені основні наукові результати дисертації

1. Фомін К. В. Підготовка вчителя початкової школи до діалогічного навчання учнів як педагогічна проблема. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології* / гол. ред. А. А. Сбруєв. Суми: Вид-во Сум ДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. № 9 (43). С. 291–299.
2. Фомін К. Компоненти підготовки майбутніх учителів до діалогічного навчання з учнями молодшого шкільного віку. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. Умань, 2017. Вип. 57. С. 35–57.
3. Фомін К. Педагогічні умови підготовки майбутніх учителів початкової школи гірського регіону до діалогічного навчання. *Гірська школа Українських Карпат*. 2017. № 17. С. 53–57. DOI: 10.15330/msuc.2017.17.53-57.
4. Fomin K. V. Common-didactic Basis of Dialogue Training in Primary School. *Обрії: науково-педагогічний журнал*, 2017. № 1(44). С. 56–58.
5. Фомін К. Філософсько-педагогічна герменевтика як методологічна основа організації діалогового навчання майбутніх учителів початкової школи. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2018. № 9 (382). С. 46–51.
6. Фомін К. Методичні засади підготовки вчителя до організації діалогового навчання здобувачів початкової освіти. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького*. Серія «Педагогічні науки». 2018. № 10–11. С. 106–111. DOI 10.31651/2524-2660-2018-10-11-106-111.
7. Фомін К. В. Стан готовності сучасного вчителя до організації діалогічного навчання у початковій школі. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького*. Серія «Педагогічні науки». 2019. № 3. С. 217–222. DOI 10.31651/2524-2660-2019-3-217-222.
8. Fomin K. Research of the Problem of Dialogue Education Implementation in the Future Primary School Teachers' Training Process: Philosophical and Anthropological Approach. *Scientific Bulletin of Chelm. Section of Pedagogy*. 2018. No 1. P. 21–34.
9. Fomin K. Features of Projecting the Higher Educational Environment in the Context of Training Teachers to the Organization of Dialogue Education of Primary School Pupils. *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*. 2019. No 6 (1). P. 67–75. DOI: 10.15330/jpnu.6.1.67-75 (ISSN: 2413-2349, 2311-0155).

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

10. Фомін К. Підготовка майбутніх педагогів до діалогічного навчання в початковій школі. *Соціально-гуманітарний вісник: зб. наук. пр.* Вип. 25. Харків: СГ НТМ «Новий курс», 2019. С. 70–71.
11. Фомін К. Діалогічне навчання як ефективна форма стимулювання пізнавальних інтересів учнів із соціально вразливих груп. *Теоретичні, методичні та практичні проблеми соціальної роботи: Тези доп. IV Всеукр. з міжнар. участю наук.-практ. конф., м. Івано-Франківськ, 19 квітня 2019 року*. Івано-Франківськ: НАІР, 2019. С. 169–172.

12. Фомін К. Актуальні проблеми підготовки майбутніх учителів до організації діалогічного навчання здобувачів початкової освіти. *Актуальні проблеми наступності дошкільної і початкової освіти*: Тези доп. V Міжнар. наук.-практ. конф., м. Кам'янець-Подільський, 17–18 квітня 2019 року. Київ: Міленіум, 2019. С. 206–208.

Опубліковані праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

13. Фомін К. В. Методичні рекомендації до самостійної роботи з практичного курсу англійської мови для студентів 1 курсу навчання. Спеціальність: Початкова освіта. Англійська мова. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2015. 44 с.

14. Будник О. Б., Фомін К. В. Комунікативна педагогіка: навчальний посібник [для студентів спеціальності 013 Початкова освіта]. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2019. 92 с.

15. Близнюк Т. О., Фомін К. В. *Classroom Work: Listening and Reading Comprehension*: навч.-метод. посібник. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2019. 72 с.

АНОТАЦІЇ

Фомін К. В. Підготовка вчителя початкової школи до організації діалогічного навчання. На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук (доктора філософії) зі спеціальності 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» – ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», Міністерство освіти і науки України, Івано-Франківськ, 2020; Львівський державний університет безпеки життєдіяльності – Львів, 2020.

Дисертаційна робота є теоретико-експериментальним дослідженням проблеми підготовки майбутнього вчителя початкової школи до організації діалогічного навчання учнів. Виокремлено методологічні засади дослідження окресленої проблеми: філософсько-педагогічна антропологія, філософсько-педагогічна герменевтика та філософсько-педагогічна синергетика. Конкретизовано принципи організації діалогічного навчання учнів початкової школи. Визначено структуру, показники та рівні готовності майбутніх учителів початкової школи до діяльності у визначеному контексті. Теоретично обґрунтовано та побудовано модель підготовки вчителя Нової української школи до організації діалогічного навчання здобувачів початкової освіти та виокремлено педагогічні умови її ефективної реалізації. Удосконалено змістове наповнення і методичний супровід процесу підготовки вчителя школи I-го ступеня до організації діалогічного навчання учнів. Аналіз результатів експериментальної роботи засвідчив ефективність авторської моделі. Результати проведеного наукового пошуку можуть бути використані викладачами у процесі професійної підготовки майбутніх педагогів до роботи в закладах освіти різного типу, а також у системі післядипломної педагогічної освіти.

Ключові слова: підготовка майбутнього вчителя початкової школи, професійно-педагогічна готовність, діалогічне навчання, діалогічне спілкування, діалогове освітнє середовище закладу вищої освіти, комунікативна культура вчителя, педагогічна етика у спілкуванні.

Фомин К. В. Подготовка учителя начальной школы к организации диалогического обучения. На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук (доктора философии) по специальности 13.00.04 «Теория и методика профессионального образования» – ГВУЗ «Прикарпатский национальный университет имени Василия Стефаника», Министерство образования и науки Украины, Ивано-Франковск, 2020; Львовский государственный университет безопасности жизнедеятельности – Львов, 2020.

Диссертационная работа является теоретико-экспериментальным исследованием проблемы подготовки будущего учителя начальной школы к организации диалогического обучения учащихся. Выделены методологические основы исследования обозначенной проблемы: философско-педагогическая антропология, философско-педагогическая герменевтика и философско-педагогическая синергетика. Конкретизированы принципы организации диалогического обучения учащихся начальной школы. Определена структура, показатели и уровни готовности будущих учителей начальной школы к деятельности в обозначенном контексте. Теоретически обоснована и построена модель подготовки учителя Новой украинской школы к организации диалогического обучения соискателей начального образования и выделены педагогические условия ее эффективной реализации. Усовершенствовано содержательное наполнение и методическое сопровождение процесса подготовки учителя школы I-й степени к организации диалогического обучения учащихся. Анализ результатов экспериментальной работы подтвердил эффективность авторской модели. Результаты проведенного научного поиска могут быть использованы преподавателями в процессе профессиональной подготовки будущих педагогов к работе в учебных заведениях различного типа, а также в системе последипломного педагогического образования.

Ключевые слова: подготовка будущего учителя начальной школы, профессионально-педагогическая готовность, диалогическое обучение, диалогическое общение, диалоговая образовательная среда учреждения высшего образования, коммуникативная культура учителя, педагогическая этика в общении.

Fomin K. V. Training of primary school teachers to organize dialogue teaching. – The manuscript.

Thesis for obtaining the academic the degree of Candidate in Pedagogical Sciences (PhD) in Specialty 13.00.04 «Theory and Methodology of Professional Education» (01 Education / Pedagogy). Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ministry of Education and Science of Ukraine, Ivano-Frankivsk, 2020; Lviv State University of Life Safety, State Emergency Service of Ukraine, Lviv, 2020.

The thesis focuses on theoretical and experimental research of the problem of training future elementary school teachers to organize dialogic teaching of students. The methodological foundations of the study of the outlined problem are singled out: philosophical and pedagogical anthropology, philosophical and pedagogical hermeneutics, and philosophical and pedagogical synergetic. The study of scientific sources made us to state that the training of future primary school teachers for the outlined type of professional activity provides efficiency in the conditions of implementation as an integrated educational system that includes: pedagogical goal-setting, tasks, content, methods, techniques, forms of organization of teacher's and students' work and in dialogic teaching, means of pedagogical communication, evaluation of the results of educational and cognitive activity, etc.

The essence of the basic concepts of the study are clarified, which are: «dialogic communication», «educational dialogue», «dialogic teaching», «teacher's communicative culture», «training of a future primary school teacher for the organization of dialogic education», «ethics of pedagogical communication», «designing the educational environment of the institution of higher education» and others.

The principles of organization of dialogic education for elementary school students are specified as follows: humanism; feedback in educational engagement; nature compliance; scientific organization of educational dialogue; communicative orientation; modeling of problem situations in training; the relationship between theoretical knowledge and practice; communication ethics; pedagogical partnership; pedagogical optimism in teaching.

The structure of future teachers' readiness for dialogic teaching of primary school students has been determined, which includes the following components: motivational, cognitive, communicative, reflexive and activity. Criteria (need-motivational, cognitive, social-communicative, reflexive-valuable and operational-activity), indicators and levels of future primary school teachers' readiness for activity in a certain context (high, middle and low) are formulated.

The author's model of training of the New Ukrainian school teacher for the organization of dialogic teaching of primary students containing four conditional blocks (methodological-targeted, content-methodical, organizational-procedural and diagnostic-effective) is theoretically substantiated, and the ways of its implementation in the holistic process of professional training of future teachers in higher education are outlined. The substantive content and methodological basis of the process of primary school teachers' training for the organization of dialogic education of students in higher educational institutions have been improved.

As a result of theoretical analysis of the outlined problem and research of the experience of teacher-practitioners, the following pedagogical conditions for improving the effectiveness of training of future teachers in the investigated aspect are specified: integrity, systematic vocational training of future elementary school teachers to organize dialogic teaching; the gradual orientation of the content of education in higher education in the direction of formation and development of pedagogical communication skills, elements of communicative and reflexive-activity components

of professional readiness by introduction of methods of dialogic teaching in the process of teaching of pedagogical and professional-methodical disciplines; adjusting the subject-subject interaction of participants in the educational process, creating the atmosphere of creativity; designing an educational dialogic environment in a higher education institution; a practically oriented approach to the study of disciplines from the sphere of professional training of a future specialist.

The practical importance of the study is to gradually introduce into the educational process of institutions of higher education the model of training of future primary school teachers for dialogic teaching, which involves dialogism: of the content of education, forms and methods of organizing training; communication in groups on the basis of partnership pedagogy; critical reflection of the participants of the interaction. Dialogic orientation of the content of education (at the level of bachelor's and master's degree) was carried out in the process of teaching pedagogical and professional-methodical disciplines of elementary education, as well as special course “Communicative Pedagogy».

The analysis of the results of the experimental work has proved the effectiveness of the author's model. The results of the scientific search can be used by teachers in the process of professional training of future teachers to work in educational institutions of different types, as well as in the system of postgraduate pedagogical education.

Key words: training of future primary school teacher, professional and pedagogical readiness, dialogic education, dialogic communication, dialogic educational environment of the institution of higher education, teacher's communicative culture, pedagogical ethics in communication.

Підписано до друку 04.05.2020 р.
Формат 60x84 1/16. Умов. друк. арк. 0,9.
Папір офсетний. Гарнітура “Times New Roman”.
Друк цифровий. Зам № 103.
Наклад 100 примірників.

Видавець Кушнір Г. М.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції: серія ІФ №31 від 26.01.2009 р. 76000, м.
Івано-Франківськ, вул. Шота Руставелі, 1, тел. (099) 700-47-45, e-
mail: kgm.print@i.ua